

GENERAL AND ADDITIONAL SUPPORT FOR INCLUSIVE EDUCATION

Abstract: Inclusive education provides conditions that allow all children to study together in a common classroom and to participate together in extracurricular activities. Special educational needs. Students with SEN, do not repeat the course, they automatically pass to a higher grade.

Author information:

Dilyana Andonova

PhD student

Department of Social and Special Pedagogy

Faculty of Education

Konstantin Preslavsky - University of Shumen

✉ d.andonova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

SEN, children, education

Приобщаващото образование е изградено върху определен набор от ценности, в основата на които е правото на достъп до качествено образование на всички деца, без разлика на раса, пол, религия, сексуална ориентация, социален, физически и ментален статус, етнически произход, заболяване, затруднения в обучението или способности. Изводите, относно българската образователна практика, говорят за това, че то признава различията между децата и учениците, което безспорно е важна ценност. В своята еволюция обаче приобщаващото образование развива и по-особена чувствителност, която се насочва с предимство към онези деца и ученици, които се нуждаят от подкрепа (обща и допълнителна).

Идеите на приобщаващото образование добиха категоричен израз в Конвенцията за правата на хората с увреждания на ООН, приета на 13 декември 2006 г. За разлика от всички предишни международни документи в сферата на уврежданията, Конвенцията е юридически обвързващ инструмент – държавите, които са я ратифицирали, се задължават да изпълняват нейните регламенти, като приведат националното си законодателство и механизмите за неговото изпълнение в съответствие с тях. Един от основните принципи в Конвенцията е пълноценното и ефективно участие и приобщаване на хората с увреждания в обществото (Член 3). Член 24 е посветен на образованието. Там се заявява, че „държавите – страни по Конвенцията се задължават да осигурят приобщаваща образователна система на всички равнища“. В точка 2 от същия член това изискване е детайлизирано по следния начин:

Държавите – страни по Конвенцията гарантират, че:

– хората с увреждания не са изключени от общообразователната система, по причина на тяхното увреждане, както и че деца с увреждания не са изключени от системата на безплатното и задължително начално образование или на средното образование, по причина на тяхното увреждане;

– хората с увреждания имат достъп до приобщаващо, качествено и безплатно начално образование и средно образование на равно с всички останали, в общността, в която живеят;

- се предоставят разумни улеснения според изискванията на индивида;
- хората с увреждания получават нужната им подкрепа в рамките на общообразователната система за улесняване на тяхното ефективно образование;
- се предоставят ефективни и индивидуализирани мерки за подкрепа в среда, способстваща за пълноценното им академично и социално развитие, в съответствие с целите на пълното приобщаване.

Текстът на Конвенцията е пределно ясен – *държавите са длъжни* да направят *общообразователната система приобщаваща за всички* хора с увреждания и по-специално – за децата с увреждания. Приобщаването често поставя в центъра на вниманието именно децата с увреждания или „специални образователни потребности“, тъй като те са сред най-засегнати от изключване.

Заедно с това обаче е необходимо да не забравяме, че процесът засяга и останалите деца. С други думи, приобщаващото образование означава да се осигурят условия, даващи възможност на всички деца да се обучават заедно в общата класна стая и да участват заедно в извънкласните занимания, независимо от техните способности, увреждания, заболявания, убеждения, етническа принадлежност, майчин език и т. н. Такова е по своята същност и посланието на новата конвенция.

В България законът за Предучилищното и училищно образование регламентира стандартът за приобщаващо образование. *Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование* има за цел да определи условията и начините за осигуряване на подкрепа, за равен достъп до качествено образование и за развитие на потенциала на всяко дете и ученик, с цел неговата личностна, професионална и гражданска реализация в обществото.

Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование включва:

1. принципите на приобщаващото образование;
2. условията и редът за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
3. условията и редът за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, въз основа на оценката на индивидуалните им потребности и изготвянето на план за подкрепа на детето или ученика от екип за подкрепа на личностното развитие в детската градина или училището;
4. изграждане на позитивен психологически климат в училището;
5. структурата, условията и редът за утвърждаване на индивидуалните учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби;
6. условията и редът за постъпване, организацията и осъществяването на обучението и подкрепата за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и в централите за специална образователна подкрепа.

Понятието СОП(специални образователни потребности) е определено в нормативни актове. СОП могат да имат деца, които срещат различни затруднения в обучението си, поради:

- Сензорни увреждания (нарушено зрение или увреден слух);
- Физически увреждания;
- Умствена изостаналост;
- Езикови-говорни нарушения;
- Специфични обучителни трудности;
- Емоционални или поведенчески;

- Нарушения на общуването и комуникацията;
- Хронични заболявания, които водят до СОП;

• Множество увреждания, както и деца с изяви дарби в областите наука, изкуство, спорт. детето, независимо от вида на увреждането, е включено в общата образователна среда. Това се осигурява чрез изграждането и функционирането на подкрепяща среда, която включва подходящи архитектурни и социално-битови условия, индивидуалните образователни програми, екипи от специалисти, специални учебно-технически средства и апаратура, дидактически материали и помагала.

Обучението на децата със СОП се осъществява по подбрани програми за подготовка и обучение. За децата с нарушено зрение или увреден слух се създават индивидуални планове за въздействие и рехабилитация. Децата имат право на помощ от рехабилитатори на слуха и говора, логопеди, психолози и други специалисти.

Освен масовите училища, в които биват приобщавани, учениците със специални образователни потребности, могат да се обучават в специални училища.

Специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания – увреден слух или нарушено зрение, функционират като институции във връзка и взаимодействие с другите институции в системата на предучилищното и училищното образование, със специализираните институции за деца, със социалните услуги в общността. Дейността на специалните училища е насочена към:

1. Обучение, осигуряващо успешна социална интеграция и професионална реализация на децата и учениците със сензорни увреждания.

2. Подготовка за включване на децата и учениците със сензорни увреждания в общообразователна среда.

3. Ресурсно подпомагане на деца и ученици със сензорни увреждания.

Обучението на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух в специалните училища се осъществява в съответствие с:

1. Училищни и индивидуални учебни планове, съгласно държавния образователен стандарт за учебния план

2. Учебни програми по общообразователните учебни предмети, съгласно държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка;

3. Индивидуални учебни програми, разработени от учителите по съответните учебни предмети и от специалистите в екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика, съгласно учебните програми по общообразователните учебни предмети, съобразени с индивидуалните потребности и възможности на ученика.

4. Учебни програми по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката - индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, развитие на речта и произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност;

5. Познавателни книжки, учебници и учебни комплекти по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката.

6. Учебни планове и програми за професионално образование и обучение за ученици със сензорни увреждания, съгласно Закона за професионалното образование и обучение и държавния образователен стандарт за придобиването на квалификация по професия.

Комплексно педагогическо оценяване (КПО) – Основната му функция е да се направи първична оценка на образователните потребности на детето със СОП, чрез която ще се изготви индивидуална обучителна програма за неговото развитие. Важно е да се определят

неговото езиково-говорно развитие, интелектуалните му способности, комуникативни умения и други качества.

Оценката на КПО ще насочи за вида и формата на необходимото обучение на детето, както и за подходяща детска градина или училище.

Комплексното педагогическо оценяване на децата и учениците със СОП се извършва от екип към Регионалния инспекторат по образованието (РИО) и от екипите в детските градини и училищата. Екипите се състоят от различни специалисти: психолог, педагог, логопед, слухово-речеви рехабилитатор, учител, лекар и други.

Обучението на деца със СОП се осъществява по индивидуални програми за всяко дете, като например: програми за предучилищно възпитание и подготовка, учебни планове, образователни програми, програми за ранно въздействие и ранна рехабилитация за децата с нарушено зрение и за децата с увреден слух, учебни програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух и за децата и учениците с нарушено зрение.

В детските градини и училищата обучението на децата със СОП се подпомага задължително от ресурсен учител, съобразно техните потребности. При необходимост децата имат право на помощ и от психолог, логопед, рехабилитатор на слуха.

Детските градини и училищата не могат да отказват приемането на деца със СОП. В група в детска градина или в паралелка в училище могат да се обучават до 3 деца със специални образователни потребности. Учениците със СОП не повтарят класа.

Обща подкрепа

Общата подкрепа е дейност на педагогическите специалисти в учебните заведения, насочена към развиване на силните страни на децата и към осигуряване на оптимално присъствие и участие в образователния процес. Обща подкрепа се предоставя на всяко дете или ученик от началото до края на неговото обучение.

Общата подкрепа за личностно развитие включва:

1. Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на този закон;
3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
4. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
5. Консултации по учебни предмети;
6. Кариерно ориентиране на учениците;
7. Занимания по интереси;
8. Библиотечно-информационно обслужване;
9. Грижа за здравето;
10. Осигуряване на общежитие;
11. Поощряване с морални и материални награди;
12. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното Поведение.

Допълнителна подкрепа

Допълнителната подкрепа е дейност на педагогическите специалисти в учебните заведения, насочена към преодоляване на затрудненията, които имат част от децата и учениците в предучилищна и училищна възраст.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;

2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици:

1. със специални образователни потребности;
2. в риск;
3. с изявени дарби;
4. с хронични заболявания.

Поредност на действията, свързани с предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие в учебните заведения:

1. В началото на учебната година директорът на учебното заведение определя със заповед координатор на процеса на предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.
2. Учителите и другите педагогически специалисти извършват дейности, диагностициращи знанията и уменията на всички деца/ученици в началото на учебната година.
3. Резултатите се анализират и при анализа може да се установи, че има ученици, които са под обичайното ниво за съответния клас.
4. За тези, които изостават малко, се изготвя план за действие, който се прекратява, когато изоставащите постигнат изискванията на държавния образователен стандарт за общообразователна подготовка. Ако при тази дейност няма положителни резултати в рамките на три месеца, за изоставащия ученик се предвижда оказване на допълнителна подкрепа (описаната в тази точка дейност фигурира само в проекта за наредба за приобщаващо образование).
5. За децата и учениците, които изостават значително, се предвижда оценка на индивидуалните им потребности и предоставяне на допълнителна подкрепа.
6. За оценка на индивидуалните потребности по т.5 директорът на учебното заведение, със своя заповед, сформира екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, включващ задължително психолог/педагогически съветник и логопед. В екипа се включват и други педагогически специалисти. Част от членовете (или всички членове) могат да бъдат и от друга образователна институция. Родителят представя заявление за извършване на оценката, медицински документ и други документи, ако бъдат поискани от екипа.
7. Всеки член на екипа за подкрепа за личностно развитие извършва самостоятелно оценяване на всяко дете и попълва съответната част от Рамката за оценка. Оценяването се провежда в срок от 1 до 3 месеца от началото на учебното време, но не е задължително да се изчаква изтичането на целия период.
8. В 3-дневен срок от извършване на оценката членовете на екипа изготвят писмени доклади до председателя.
9. Следва заседание на екипа за подкрепа за личностно развитие, на което се обсъждат и приемат решенията относно образователните нужди на обследваните деца. Решенията, които са

вземат с пълно мнозинство, в присъствието на всички членове, се протоколират и с тях се запознават родителите.

Екип за подкрепа за личностно развитие

Екипът за подкрепа за личностно развитие се създава в учебното заведение, извършва оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците и осъществява дейностите по допълнителната подкрепа за личностно развитие.

Регионален екип за подкрепа за личностно развитие

Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие се създава в Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и изпълнява дейности, свързани с одобряване, отхвърляне или преоценка на решенията на екипа в учебното заведение относно оценяването на индивидуалните потребности на децата и учениците. Този екип има и други функции, които са описани в Закона.

Ранно оценяване

Ранното оценяване е процес на оценка на образователните потребности на децата при постъпването им в детската градина (на възраст от 3 години до 3 години и 6 месеца), с цел предотвратяване на риска от обучителни затруднения. Оценката е индивидуална и се извършва от педагогическите специалисти в детската градина.

План за действие

В плана за действие се определят дейности от общата подкрепа, насочени към:

- а) децата и учениците с изявени дарби – за стимулиране на способностите им;
- б) децата и учениците, които изостават, но не са със специални образователни потребности – за преодоляване на изоставането.

План за подкрепа

В плана за подкрепа се фиксират главните дейности, структурата и формата на обучение при предоставяне на допълнителна подкрепа.

Индивидуален учебен план

Разработва се след плана за подкрепа и съдържа учебните предмети, по които ще се оказва допълнителна подкрепа, разпределението на учебното време и критериите за оценяване.

Индивидуална учебна програма

За всеки предмет от учебния план се разработва индивидуална учебна програма, която съдържа подробна информация за учебното съдържание. Учениците, които работят по индивидуална програма, се оценяват с качествени оценки. Когато ученик със специални образователни потребности е оценяван с количествени оценки (например дете със сензорно увреждане и със съхранен интелект), за него се изготвя само план за подкрепа, където се представя учебното съдържание, по което ще се работи.

Ресурсно подпомагане

Ресурсно подпомагане на деца и ученици е осигуряване на обща и допълнителна подкрепа, основана на оценката на потребностите на децата и учениците, което включва осъществяване на дейности от специалисти, насочени към личностно развитие на децата и ученици със специални образователни потребности, и с оглед постигане на целите, заложи в плановете за подкрепа и в индивидуалните им учебни програми. Ресурсното подпомагане се осъществява от ресурсни учители и други педагогически специалисти от екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата. Провежда се в индивидуална и групова форма, в зависимост от плана за подкрепа и може да включва следните дейности:

- адаптиране на учебно съдържание
- осигуряване на помощни средства и технологии

- съвместна работа между специалистите
- терапевтична подкрепа
- консултиране за използване на оптималните образователни ресурси
- обучение чрез алтернативни методи

Билингвизъм означава двуезичие, т.е. ползването на два езика от едно лице. Единият от тях обикновено се възприема като първи език. Това често е техният „майчин”, „роден” език, на който са се научили да говорят в самото начало на своя живот, и който са слушали непрекъснато около себе. Добре развитите родноезикови умения гарантират високи учебни постижения. Билингвизмът се разглежда като ценно умение.

Характерните случаи на билингвизъм са деца от смесени бракове и деца от етномаджинствените групи. От гледна точка на приобщаващото образование проблемни са случаите, когато българският език е втори и се владее слабо.

Досега най-често прилаганите програми могат да бъдат класифицирани в групата на сегрегирало билингвално образование, т.е. набляга се на усвояването на българския език като необходим за училищното обучение на децата от малцинствата, чрез пълно потапяне в официалния език. Прилага се и обучение с факултативно изучаване на майчиния език - на децата билингви, потопени в езиковата среда на официалния език, им се предлага възможност да изучават и майчин език – като задължителна или като избираема учебна дисциплина. Изучаването на майчиния език, в подобни ситуации, е с цел да се подкрепи културата на съответното езиково малцинство.

Друг тип обучение е чрез посредничеството на майчиния език. Този модел съществено се отличава от модела за обучение чрез потапяне в официалния език, при който стремежът е майчиният език да се замени изцяло с официалния език. При обучението чрез посредничеството на майчиния език, целта е да се поддържа владенето на майчиния език до момента, в който учениците се почувстват сигурни в използването на официалния език като втори за тях език.

Деца с проблеми в поведението:

Поведенческите нарушения се характеризират с повтарящ се и устойчив модел на антисоциално, агресивно или предизвикателно поведение.

Агресията е поведение, което е насочено към съзнателно причиняване на вреда или болка, с различни средства, към околните хора. Тя се изразява в демонстрация на неприязън или използване на сила спрямо другите. Тя е целенасочено, настъпателно, разрушително поведение, в разрез с утвърдените норми и правила в обществото. Обикновено води до психическо напрежение, потиснатост, страх и болка. Агресията често е обща характеристика на децата с поведенчески разстройства, тя е модел на поведение, а не емоция, мотив или установка.

Подходът към такива деца предполага обединяване усилията на екип от специални педагози, психолози, медицински специалисти и всички служби и организации, предоставящи социални услуги на деца.

За справяне с нежелано проблемно поведение се използват следните методи: игнориране на поведението на ученика, т.е. учителят не обръща внимание на лошото поведение на ученика и по този начин не го насърчава да го прилага повторно;

- кратко и ясно вербално неодобрение на поведението на ученика;
- лишаването от привилегии;

– наказания/санкции – трябва да се използват само като метод на въздействие, целящ да намали или отстрани неподходящо поведение, а не като начин ученикът да бъде накаран да страда, заради определено свое поведение.

Стимулиране на социално приемливи алтернативи на проблемното поведение:

- положително насърчаване;
- оформяне у ученика желано, подходящо и социално приемливо поведение;
- договаряне – устно или писмено сключване на споразумение между двама или повече души или групи, които се съгласяват да поемат определени задължения, срещу които получават определени облаги;
- награда за добре изпълнена дейност или за демонстрирано добро поведение.

Деца с изяви дарби и способности в областта на науката, изкуството или спорта:

Надареността – това е системно, развиващо се в продължение на живота качество, което се определя от възможността за постигане от човека на по-високи (необичайни, неординарни) резултати, в една или няколко вида дейности, в сравнение с други хора. Надарено дете – това е такова дете, което се откроява с ярки, очевидни, понякога забележителни постижения (или има предпоставки за такива постижения) в един или друг вид дейност. Надареността не е някакво константно, твърдоструктурирано образование, предварително зададена ирационална величина под формата на строго фиксирана генетична предразположеност (без да се отрича, разбира се, и генетична обусловеност на способностите), а представлява резултат от цяла съвкупност променливи параметри, отнасящи се до социалното обкръжение, обучението и възпитанието. Оттук изключително значимо от изследователска гледна точка се оказва осъзнаването на това, че постиженията над средно равнище не произтичат автоматично от такава предразположеност, а се обуславят от множество други фактори в процеса на непрекъснатото образование, което означава, че надареността се явява не само условие на обучението, но и негов продукт и резултат. Оттук и необходимостта от формиране на съответни педагогически подходи и практики за възпитание и обучение на надарени деца. У нас от 2004 г. е в сила „Наредба за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изяви дарби”. Училищата използват за мотивиране и подкрепа на даровитите деца участие в изяви на различни нива – конкурси, пленери, състезания, олимпиади и други. В държавният образователен стандарт за приобщаващото образование е вписано, че при деца с изяви дарби и способности в различни области детската градина, училището, центърът за подкрепа за личностно развитие и регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование осигуряват учител и/или специалисти съобразно изявените дарби и способности на детето или ученика, а при необходимост – педагогически съветник и/или психолог.

Ключов фактор за реализиране на приобщаващо образование е **учителят**.

Педагогическите специалисти трябва да оказват адекватна подкрепа на децата за развитие на наличния им потенциал и за преодоляване на техните обучителни, психологични, социални и физически затруднения. Те трябва да могат да идентифицират равнището, особеностите и предпочитанията както на учениците в целия клас, така и в индивидуален план на всеки от тях.

Учителят идентифицира образователните и възпитателните потребности на обучаемите и чрез различни методи за планиране на образователния процес и разработване на различни образователни материали трябва да успее да ги мотивира.

Според чл. 4, ал. 4 на Наредбата за приобщаващо образование от 2017 г. (ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г.) за реализиране на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата работят психолог или педагогически съветник, логопед, ресурсни учители и други специалисти, според потребностите на децата и учениците.

Рехабилитаторът на слуха и говора работи с деца и ученици с различни слухови нарушения и чрез разработване и реализиране на индивидуални програми, подпомага децата и учениците с увреден слух да се адаптират към условията на детската градина или училището.

Той подпомага учителите като ги консултира по въпроси, свързани с образователните потребности, протичащи от увреждането и нарушението на детето и оказва специфична методическа помощ по отделните учебни направления.

Учителят на деца с нарушено зрение работи с деца и ученици с различни зрителни нарушения, участва в състава на екипа за подкрепа за личностно развитие, подпомага ученика с нарушено зрение за успешна адаптация в училищната среда, както и подготвя класа за реалното му приемане като всички други ученици.

Той снабдява детето с необходимите специални учебници, ако има нужда от такива и го инструктира за справяне с определени проблеми по различните учебни предмети.

Въпросният специалист подпомага учителя, като му оказва помощ при проверката и оценката на знанията на ученика с нарушено зрение. При липса на съвременни технически средства учителят на деца с нарушено зрение разчита брайловите писмени работи на ученика.

Работата на психолога обхваща осъществяване ранна диагностика на деца със специални образователни потребности, провежда обучение и корекционна работа на учениците със специални потребности, съвместно със специалистите в детската градина или училището, както и участва в провеждането на изследвания и разработки по въпросите на приобщаващото образование.

Подготвените и уверени учители със своите знания и умения могат да посрещат различието в класната стая, трябва да определят навреме къде точно е проблемът при всяко от децата, които срещат трудности в ученето и общуването и чрез съвременни техники и методи на преподаване, изготвяйки практически план за подкрепа, да си поставят ясни цели, които да преглеждат след определен срок. За да се справя адекватно с променящите се обстоятелства, с новата социална реалност и произтичащите от нея условия за работа, учителят е необходимо да участва в квалификационни форми, в които би трябвало да открива търсените отговори. /уточнението би трябвало е резултат от наличието на множество курсове и др.квалификационни форми, които се предлагат на учителските колективи независимо от техните предпочитания и потребности/ [2]. Увереността му за справяне с предизвикателствата кореспондират с продължаващата квалификация, която според Чл. 45. (1) от Наредба №12 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти е насочена към непрекъснато професионално и личностно усъвършенстване в рамките на учене през целия живот, ориентирана към кариерното развитие на педагогическите специалисти и успешната им реализация.[4] Само добре подготвеният педагогически специалист ще извърши общата и допълнителна подкрепа в условията на приобщаващо образование.

References:

1. Закон за preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie. (Law on pre-school and school education). Obn.DV,br.79 ot 13.10.2015

2. Kyurkchiyska, V. (2019): Ochakvaniq i udovletvorenost na uchastnicite v obrazovateliiq proces ot obuchenietoq(EXPECTATIONS AND SATISFACTION OF PARTICIPANTS IN THE
3. EDUCATIONAL PROCESS),Universitetsko izdatelstvo,Shumen,2019,pp.172
4. Naredba na MON za priobshtavashto obrazovanie. (Ordinance on inclusive education). Obn.DV, br.86/ 27.10.2017 r
5. Naredba №15 na MON za statuta i profesionalното razvitie na uchitelite, direktorite i drugite pedagogicheski spetsialisti. (Ordinance No 12 of the Ministry of Education and Research on the status and professional development of teachers, directors and other pedagogical specialists) Obn.DV, br.61 ot 02.08.2019